

Buskerud fylkeskommune
Postboks 3563
3007 DRAMMEN

Saksbehandler, innvalgstelefon
Geir Sørmoen, 32266650
Sigurd Lenes, 33 37 11 80
Christian Johan Alstad, 55 57 21 12

Høringsuttalelse til rullering av Regional plan for Hardangervidda 2019 - 2035

Fylkesmennene i Vestland, Vestfold og Telemark og Oslo og Viken har i arbeidet med høringen av planforslaget utarbeidet likelydende høringsuttalelser for alle tre embetene. Hardangervidda har den største villreinbestanden i Norge. De største utfordringene for villreinen er menneskelig påvirkning gjennom arealinngrep og ferdsel. Det er i forslag til regional plan foreslått flere tiltak for å ivareta hensynet til villreinen.

Det er også foreslått endringer som, etter våre faglige vurderinger, kan ha negativ effekt for villreinen på Hardangervidda. Fylkesmennene vil med denne høringsuttalelsen fremme vesentlig innvending til alternativene B og C i retningslinjen § 2.4 - Veien over Imingfjell. Videre vil vi sterkt anbefale at alternativ B i § 2.9 og alternativ A i § 3.1.

Bakgrunn

Fylkesmennene i Vestland, Vestfold og Telemark og Oslo og Viken viser til brev av 3. mai 2019 med forslag til Regional plan for Hardangervidda 2019 – 2035 til offentlig ettersyn.

Fylkeskommunene i Buskerud, Telemark og Hordaland vedtok i 2016 å rullere Regional plan for Hardangervidda. Planarbeidet berører arealer i Hol, Rollag, Nore og Uvdal, Tinn, Vinje, Odda, Ullensvang, Eidfjord og Ulvik kommuner. Forslag til rullert regional plan viderefører det meste av gjeldende plan, men forslaget innebærer også noen justeringer av arealsonene, noen endringer av retningslinjene og et fornyet handlingsprogram.

Fylkesmennene i Vestland, Vestfold og Telemark og Oslo og Viken har i arbeidet med høringen av planforslaget utarbeidet likelydende høringsuttalelser for alle tre embetene.

Fylkesmannens kommentarer

Villreinen på Hardangervidda er den største villreinbestanden vi forvalter i Norge. Bestanden er en av de siste livskraftige villreinbestandene av den opprinnelige ville fjellreinen i Europa. For å sikre villreinens leveområder og en bærekraftig samfunnsutvikling i fjellområdene med villrein, igangsatte daværende Miljøverndepartementet i 2007 et program for å utarbeide regionale planer. Hensikten med dette arbeidet var å utarbeide en helhetlig forvaltning av fjellområder som er spesielt viktige for villreinens fremtid i Norge. Regional plan for Hardangervidda ble igangsatt samme år og vedtatt 2011.

Det har siden vedtak av den regionale planen kommet to viktige føringer som viser viktigheten av å sikre villreinen på Hardangervidda. Det er i *Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet — Norsk handlingsplan for naturmangfold* vist til at fragmentering av beiteområder, økte forstyrrelser på grunn av arealinngrep og ferdsel i viktige trekkorridorer som en faktor som gjør det vanskelig for villreinen i flere viktige områder som Hardangervidda.

En av de viktigste faktorene for å kunne ta vare på villreinen, er å sikre leveområde av tilstrekkelig størrelse og kvalitet. En av de største utfordringene er bit for bit-utbygging, hvor hvert enkelt inngrep isolert sett ikke har stor negativ påvirkning, men hvor den samlede belastningen over tid blir stor. Viktige funksjonsområder som vinterbeiter, kalvingsområder og trekkveier er spesielt sårbare for inngrep.

Vi ser effekter av klimaendringer på fjelløkosystemet allerede i dag. Villreinens tilgang på mat blir også påvirket av klimavariasjoner. Mildere og fuktigere vinterklima kan føre til nedising og utilgjengeliggjøring av vinterbeite. Dette kan føre til nedsatt kondisjon og økt dødelighet, og øke villreinens behov for bruk av randområder der tilgangen er begrenset av menneskeskapt barrierer. Et eksempel på dette var vinteren 2018 da vinterbeitene på sentrale deler av Hardangervidda var vanskelige tilgjengelig som følge av nedising. I en lengre periode var store villreinflokker ute på tungen øst for fylkesveien over Imingfjell.

At arealendringer er den viktigste påvirkningsfaktoren for truet natur i Norge i dag er også trukket frem i de nye *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023, vedtatt ved kongelig resolusjon 14. mai 2019*. Regjeringen legger stor vekt på å ivareta truet natur, og at økosystemene sikres god tilstand. Det er videre vist til at større, sammenhengende natur- og friluftsområder i fjell og utmark og overordnet grønnstruktur er avhengig av en langsiktig sikring og forvaltning.

Om innlemming av nye arealer i villreinsonen:

Norsk Villreinsenter Sør (NVS) har framlagt nytt kunnskapsgrunnlag om villreinens arealbruk utenfor nasjonalt villreinområde i etterkant av leveområdekartleggingen i 2009 (Notat 7/2018). Her framgår i alt 38 områder som reinen i større eller noen grad har brukt i denne perioden. Nasjonalt villreinområde er i høringsforslaget foreslått utvidet i åtte av disse områdene. Fylkesmennene kan vanskelig se hvilke kriterier som er lagt til grunn og mener at det er grunnlag for at flere områder som framgår av NVS sitt notat bør innlemmes i nasjonalt villreinområde. De fleste arealene er nært opp til kalvingsområdene og brukt av simler og kalver i vår-/sommerperioden

Innspill til de foreslåtte retningslinjene

Retningslinje § 2.4 – Veien over Imingfjell

Fylkesmennene slutter seg til alternativ A med vinterstengt vei fra bom ved Steinset i Tessungdalen til bom ved Sønstevatn i Uvdal. Samtidig vil vi ha vesentlig innvending til planen dersom alternativene B eller C blir valgt.

Fylkesmennene har i prosessene med regional plan - både i utarbeidelsen av gjeldende plan og nå i rulleringen - vært tydelige på at alternativer ut over permanent vinterstengt vei anses å være i strid med nasjonale interesser. Gjeldende regime med vinterstengt vei fra bom til bom har vært å forstå som i alternativ A. Vi minner også om at Fylkesmennene i prosessen med gjeldende plan - mot faglige råd - inngikk et kompromiss med kortere periode for vinterstenging enn fastsatt i tidligere Fylkesdelplan Hardangervidda Aust. Ytterligere tiltak som bidrar til å redusere villreinsens tilgang til viktige vinterbeiteressurser på Lufsjåtangen, kan ikke aksepteres. Slike tiltak er også i strid med nasjonale føringer og forventninger til regional planlegging som nevnt innledningsvis.

Alternativ B legger opp til et tidsbegrenset prøveprosjekt med vinteråpen vei og et overvåkingsregime. Det er hverken faglig tilrådelig eller på sikt bærekraftig å ha en forvaltning basert på overvåking ved hjelp av radiomerkete dyr og/eller folk i felt. Merking av vilt med gps-sendere er primært relatert til forskning og er tidsbegrenset. Samtidig er vandringsmønsteret til villrein slik at flokker raskt forflytter seg over store avstander.

Erfaringer fra Rv 7 tilsier at et slikt stengeregime vanskelig kan fungere. Basert på kunnskapen om villreinsens arealbruk på Hardangervidda om vinteren, vil veien over Imingfjell med tilsvarende vilkår som ved Rv 7 ventelig måtte holdes stengt i lengre perioder som følge av nærhet til villreinflokker. Et slikt regime vil gi stor uforutsigbarhet for trafikanter og ytterligere svekke villreinsens mulighet til å utnytte viktige vinterbeiteressurser på Lufsjåtangen.

Det er godt dokumentert at det er en barriere for villreinen å krysse veier og derav vandre ut på Lufsjåtangen. Av NINA Rapport 1121 Veger og villrein framgår det at « ... *modeller som omfatter alle villreinområder hvor det har vært samlet inn GPS-data (Setesdal Austhei, Setesdal Vesthei, **Hardangervidda**, Blefjell, Nordfjella, Rondane sør og nord, Knutshø og Snøhetta) var offentlig veg den mest dominerende antropogene faktoren i samtlige modeller (Panzacchi-Van Moorter 2015). Den negative effekten av offentlig veg var signifikant innenfor en radius på 10 kilometer under kalvinga og om sommeren og 15 kilometer om vinteren. Effektene av mindre og private veger var også signifikant negative i samtlige modeller.*». Målet for planen må være å redusere barriereeffektene, ikke forverre situasjonen. Det bør derfor være naturlig også å utvikle en ikke legalisert praksis som i alternativ C.

Fylkesmennene viser også til utredningen om vinteråpen vei over Imingfjell fra Statens vegvesen (oktober 2018) der det entydig anbefales at veien ikke holdes vinteråpen.

Beite- og trekkområdet på Imingfjell er allerede sterkt påvirket av kraftutbyggingen av Sønstevatn. Det ble i 1961 gitt konsesjon for reguleringen av fallet og byggingen ble gjennomført i årene 1964-65. Dette har medført at flere trekkveier har blitt stengt. Samtidig med dette ble veien mellom Uvdal og Tinn bygd og flere hytter oppført og trekkmulighetene ytterligere forverret. Målet må være å unngå ytterligere forverring, eller helst gjennomføre tiltak for å bedre forholdene for villrein. Dette var også konklusjon og vurdering fra NINAs rapport om Lufsjåtangen og Dagalitangen til gjeldende plan.

Retningslinje § 2.9 – Gjerder i utmark

Gjerder og gjerdestolper har en barrierevirkende effekt på villrein. Alternativ A om gjerder i utmark åpner for en noe mer liberal praksis enn i gjeldende plan (alternativ B). Ev. nye gjerder vil komme i tillegg til eksisterende inngrep og infrastrukturer (stier/sleper og løyper).

Fylkesmennene vil derfor sterkt tilrå at gjeldende retningslinje (alternativ B) videreføres. Med det vil føringen fortsatt være i tråd med bestemmelsene for verneområdene på Hardangervidda.

Retningslinje § 3.1 - Turisthytter

Vi gir vår tilslutning til at høringsalternativ A legges til grunn for det videre planarbeidet:

- *Det skal ikke etableres nye turisthytter eller andre nye overnattingstilbud i nasjonalt villreinområde.*
- *Etablerte turisthytter kan moderniseres, men antall sengeplasser skal ikke økes. Nærmere rammer avklares i kommunene.*
- *Av hensyn til villrein kan en i særskilte tilfelle, i dialog med eier, vurdere periodevis stenging av hytter som inngår i tur- og løypenettet.*

Dersom en likevel ønsker å gå for alternativ B, «*etablerte turisthytter kan moderniseres og forsiktig utvides når dette er nødvendig for videre drift. Nærmere rammer for dette må avklares i kommunenes videre planlegging*», anbefaler vi at kulepunkt 1 og 3 i alternativ A blir videreført. Vi vil i tillegg spille inn et nytt kulepunkt om at det bør vurderes å kunne flytte ei turisthytte av villreinhensyn. Potensielt kan det oppstå situasjoner der det vil være ønskelig å styre allmenn ferdsel lenger unna villreinen.

Retningslinje § 3.3 - Stølsdaler

Retningslinjen § 3.3 om stølsdaler gir føringer om at kommunene kan åpne for en avgrenset utvikling av fritidsbebyggelse, spredt eller i små byggeområder i kommuneplanleggingen. Fylkesmennene mener at den regionale planen kun avklarer at områdene kan tåle en begrenset utbygging når det gjelder villreininteressene. Dette må i så fall komme bedre frem i retningslinjene. Vi er sterkt kritiske til at det gis en føring om potensielle fritidsboliger i en regional plan for villrein, der det går frem at det i stølsdalen i tillegg gir muligheter for noe stedstilpasset næring. Våre erfaringer fra arealforvaltningen generelt er at nærings- og fritidsboligbegrepet blir strukket langt ved søknader om tiltak, både for ordinære LNF-områder og LNF-spredt.

Viktige trekkområder for villrein

Tidligere kunne villreinen trekke fritt mellom ulike fjellområder. I dag er disse sammenhengende områdene splittet opp i mange mindre delområder. Dette har vært en gradvis prosess der veibygging, vassdragsreguleringer, hyttebygging osv. over tid har gitt stadig nye barrierer.

I gjeldende regional plan for Hardangervidda er utvekslingsområdene (trekkområdene) markert i samsvar med datasettet som ligger i naturbase (basert på med NVS notat 1/2009). De er vist som hensynssoner, i form av polygoner, i gjeldene plankart. I planforslaget som er lagt ut på høring er det hverken fastsatt retningslinjer eller vist konkrete avgrensinger i plankartet som sikrer villreinens trekkruiter (årlige trekk, utveksling mellom villreinområder og historiske trekkveier). En visualisering i form av «piler», i tråd med SOSI-standarden, mener vi ikke gir en tilstrekkelig planavklaring og forutsigbarhet for forvaltningen. Det er også flere trekkområder som er utelatt. Å plansikre trekkområdene og sikre fremtidig utveksling anses som viktig for å sikre tilgangen på viktige funksjonsområder, samt for opprettholdelse av det genetiske mangfoldet i villreinstammene.

Fylkesmennene er kjent med at det pågår arbeid med oppdatering av kunnskapsgrunnlaget for villreinens trekkmonster. Vi anbefaler at det utarbeides polygoner for trekkområdene basert på den oppdaterte kunnskapen innarbeides i plankartet. Trekkområdene vil i flere tilfeller overlape andre soner og der er derfor også behov for konkrete retningslinjer for ivaretagelse av dette hensynet. Trekkområdene bør derfor vises i plankartet som hensynssoner og det bør knyttes konkrete retningslinjer til sonen(e) Retningslinjene bør sikre følgende;

- Det skal ikke godkjennes byggetiltak som kan stenge av eller forverre dagens situasjon
- Det skal så fremt det er mulig, ikke tillates aktivitet som fører til unødvendig forstyrrelse når reinen trekker.

- Det skal ved planer om utviding, opprusting, omlegging eller endring av åpningstider mm. av eksisterende veganlegg, legges vekt på å bedre situasjonen for villreinens trekk gjennom tunnelløsninger, andre tekniske løsninger, merking, informasjon, brøyterutiner og andre tiltak. Tiltak som kan forverre villreinens trekk tillates ikke.

Fylkesmennene har i høringsperioden vært i dialog med statens kartverk og KMD i forbindelse med visualiseringen av disse trekkområdene. Selv om det er på det rene at det er piler som riktig i tråd med SOSI-standarden så har vi også fått tilbakemeldinger om at det ikke er noe krav til at produktspesifikasjoner skal benyttes. I dette tilfelle vil vi derfor anbefale at det sees bort fra produktspesifikasjonene for å sikre at kartet gir den forutsigbarheten og leseligheten som hensynssonene gir.

Vi vil bemerke at dersom det ikke inntegnes og utarbeides retningslinjer for trekkområdene, forbeholder Fylkesmannen seg rett til å påklage eller fremme innsigelse til tiltak som vurderes å være i konflikt med områder med villreintrekk.

Fylkesmannen i Vestland sine innspill til konkrete område og sonegrenser i plankartet som berører kommunene i Vestland:

Sysendalen – Eidfjord kommune

Siste utvikling i Sysendalen er at Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) den 9. april 2019 vedtok nytt område for alpinanlegg og fritids- og turismeformål, Eidfjord Resort, i kommunedelplanen for Sysendalen. Dette får følger for regional plan for Hardangervidda.

Vedtaket medfører en reduksjon av nasjonalt villreinområde. Det går likevel frem av KMD sitt vedtak at området for villrein, som har betydning som leveområde for villrein, nå og i fremtiden helst ikke skal innskrenkes. KMD viser til at revisjon av regional plan for Hardangervidda må søke å finne nye areal som kan kompensere for de arealene som godkjent kommunedelplan avsetter til utbyggingsformål.

I tillegg stiller KMD krav om andre vurderinger og avbøtende tiltak for å ivareta villreinhensynet. KMD krever og forutsetter ytterligere vurderinger som avgrensning av toppunkt for alpinanlegget, styring av ferdsel til vidda og at det ikke blir planlagt for ytterligere alpinanlegg i Sysendalen. Utbygging av Eidfjord Resort er vurdert konkret og kan heller ikke tas til inntekt for lignende utbygging i strid med regional plan utenfor Sysendalen.

KMD viser til at regulering av Eidfjord Resort må innarbeide føringer som fremkommer av rapport om ferdselsregistreringer fra Norsk villreinsenter. Det samme vil gjelde for den regionale planen.

Vi ser det som vesentlig å følge opp intensjonene fra KMD i vedtaket av 9. april 2019, slik at balansen i resultatet som departementet har vektlagt i sin avgjørelse, ikke forrykkes. Det må også sikres at utbyggingen av alpinanlegg og eventuelle andre tiltak skjer med slike vurderinger og avgrensninger som KMD legger opp til i vedtaket sitt. Det er derfor viktig at ethvert tiltak i dette området vurderes ut fra kunnskapen om hvor viktig dette området er for villrein. Dette tilsier at området for villrein i regional plan ikke må innskjerpes i Sysendalen.

Valldalen – Odda kommune

Valldalen er til nå lite utbygd og kan etter vår mening ikke karakteriserast som en utpreget stølsdal. Valldalen er likevel under stadig utbyggingspress. Fylkesmannen har til nå gått imot ytterligere utbygging i Valldalen i plansammenheng, med støtte i regional plan. Vi er derfor bekymret for hvordan en endring av sonegrensene i Valldalen kan oppfattes av utbyggingsinteressene.

Vår bekymring blir forsterket av de mulighetene som ligger i retningslinjene i høringsutkastet om næring og fritidsbebyggelse. Vi viser ellers til at konsekvensutredningen er negativ til å endre Valldalen til stølsdal. Vi forstår derfor ikke at en regional plan for villrein, hvor konteksten i planarbeidet i hovedsak er villrein- og ikke næringsinteresser, kan forsvare denne arealbruksendringen. Utvidelse av stølsområde inn i Valldalen vil være svært uheldig, og bør ikke skje.

Reinsnosvatnet – Odda kommune

Deler av området ved Reinsnos fungerer i dag som en fjellbygd. Villreininteressene er ikke sterke her. Vi har derfor ikke særlige merknader til at høringsforslaget legger til rette for endring av arealzone ved Reinsnosvatnet. Vi vil likevel spille inn at elven Austdølo utgjør en markant barriere for eksisterende utbygginger. Det er lite hensiktsmessig å legge til rette for framtidig næring og boliger sør for elven og vannet. Vi anbefaler derfor at sonegrensene blir avgrenset til nord for vassdraget.

Vi har ikke vesentlige merknader til endring av sonegrenser i Austdalen, Løysningsdalen og Hildalen i Odda kommune eller Heng i Ullensvang herad.

Fylkesmannen i Oslo og Viken sine innspill til konkrete områder og sonegrenser i plankartet som berører kommunene i Buskerud:

I Buskerud er det i hovedsak foreslått å rette opp arealsoner som ikke er i tråd med gjeldende kommunale planer. Endringene omfatter Rennedalen, et mindre område ved Nystøl og en mindre endring ved alpinanlegget ved Dagali i Hol kommune.

Videre er det tatt med et mindre område på Vegglijfjell som Fjell og annen utmark for å få med hele villreinkorridoren mot Blefjell. Dette ser vi som positivt. For å kunne se området i sin helhet kunne det med fordel vært tatt med et større areal i planavgrensningen for å tydeliggjøre arealpresset som er opp mot trekkorridoren i dette området.

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark sine innspill til konkrete områder og sonegrenser i plankartet som berører kommunene i Telemark:

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark har med unntak av manglende hensynssoner for trekkveier, ingen vesentlige innvendinger til de foreslåtte soneendringene i Telemark fylke.

Med hilsen

Gunhild Dalaker Tuseth (e.f.)
Avdelingsdirektør

Ellen Lien
seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Nore og Uvdal kommune	Sentrum 16	3630	RØDBERG
Fylkesmannen i Vestland	Statens hus, Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
Fylkesmannen i Vestfold og Telemark	Postboks 2076	3103	TØNSBERG
Rollag kommune		3626	ROLLAG
Villreinnemnda for	Sentrum 16	3630	RØDBERG
Hardangerviddaområdet			
Hol kommune	Ålmannvegen 8	3576	HOL

Buskerud fylkeskommune
Postboks 3563
3007 DRAMMEN

Saksbehandler, innvalgstelefon
Geir Sørmoen, 32266650
Sigurd Lenes, 33 37 11 80
Christian Johan Alstad, 55 57 21 12

Høringsuttalelse til rullering av Regional plan for Hardangervidda 2019 - 2035

Fylkesmennene i Vestland, Vestfold og Telemark og Oslo og Viken har i arbeidet med høringen av planforslaget utarbeidet likelydende høringsuttalelser for alle tre embetene. Hardangervidda har den største villreinbestanden i Norge. De største utfordringene for villreinen er menneskelig påvirkning gjennom arealinngrep og ferdsel. Det er i forslag til regional plan foreslått flere tiltak for å ivareta hensynet til villreinen.

Det er også foreslått endringer som, etter våre faglige vurderinger, kan ha negativ effekt for villreinen på Hardangervidda. Fylkesmennene vil med denne høringsuttalelsen fremme vesentlig innvending til alternativene B og C i retningslinjen § 2.4 - Veien over Imingfjell. Videre vil vi sterkt anbefale at alternativ B i § 2.9 og alternativ A i § 3.1.

Bakgrunn

Fylkesmennene i Vestland, Vestfold og Telemark og Oslo og Viken viser til brev av 3. mai 2019 med forslag til Regional plan for Hardangervidda 2019 – 2035 til offentlig ettersyn.

Fylkeskommunene i Buskerud, Telemark og Hordaland vedtok i 2016 å rullere Regional plan for Hardangervidda. Planarbeidet berører arealer i Hol, Rollag, Nore og Uvdal, Tinn, Vinje, Odda, Ullensvang, Eidfjord og Ulvik kommuner. Forslag til rullert regional plan viderefører det meste av gjeldende plan, men forslaget innebærer også noen justeringer av arealsonene, noen endringer av retningslinjene og et fornyet handlingsprogram.

Fylkesmennene i Vestland, Vestfold og Telemark og Oslo og Viken har i arbeidet med høringen av planforslaget utarbeidet likelydende høringsuttalelser for alle tre embetene.

Fylkesmannens kommentarer

Villreinen på Hardangervidda er den største villreinbestanden vi forvalter i Norge. Bestanden er en av de siste livskraftige villreinbestandene av den opprinnelige ville fjellreinen i Europa. For å sikre villreinens leveområder og en bærekraftig samfunnsutvikling i fjellområdene med villrein, igangsatte daværende Miljøverndepartementet i 2007 et program for å utarbeide regionale planer. Hensikten med dette arbeidet var å utarbeide en helhetlig forvaltning av fjellområder som er spesielt viktige for villreinens fremtid i Norge. Regional plan for Hardangervidda ble igangsatt samme år og vedtatt 2011.

Det har siden vedtak av den regionale planen kommet to viktige føringer som viser viktigheten av å sikre villreinen på Hardangervidda. Det er i *Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet — Norsk handlingsplan for naturmangfold* vist til at fragmentering av beiteområder, økte forstyrrelser på grunn av arealinngrep og ferdsel i viktige trekkorridorer som en faktor som gjør det vanskelig for villreinen i flere viktige områder som Hardangervidda.

En av de viktigste faktorene for å kunne ta vare på villreinen, er å sikre leveområde av tilstrekkelig størrelse og kvalitet. En av de største utfordringene er bit for bit-utbygging, hvor hvert enkelt inngrep isolert sett ikke har stor negativ påvirkning, men hvor den samlede belastningen over tid blir stor. Viktige funksjonsområder som vinterbeiter, kalvingsområder og trekkveier er spesielt sårbare for inngrep.

Vi ser effekter av klimaendringer på fjelløkosystemet allerede i dag. Villreinens tilgang på mat blir også påvirket av klimavariasjoner. Mildere og fuktigere vinterklima kan føre til nedising og utilgjengeliggjøring av vinterbeite. Dette kan føre til nedsatt kondisjon og økt dødelighet, og øke villreinens behov for bruk av randområder der tilgangen er begrenset av menneskeskapt barrierer. Et eksempel på dette var vinteren 2018 da vinterbeitene på sentrale deler av Hardangervidda var vanskelig tilgjengelig som følge av nedising. I en lengre periode var store villreinflokker ute på tungen øst for fylkesveien over Imingfjell.

At arealendringer er den viktigste påvirkningsfaktoren for truet natur i Norge i dag er også trukket frem i de nye *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023, vedtatt ved kongelig resolusjon 14. mai 2019*. Regjeringen legger stor vekt på å ivareta truet natur, og at økosystemene sikres god tilstand. Det er videre vist til at større, sammenhengende natur- og friluftsområder i fjell og utmark og overordnet grønnstruktur er avhengig av en langsiktig sikring og forvaltning.

Om innlemming av nye arealer i villreinsonen:

Norsk Villreinsenter Sør (NVS) har framlagt nytt kunnskapsgrunnlag om villreinens arealbruk utenfor nasjonalt villreinområde i etterkant av leveområdekartleggingen i 2009 (Notat 7/2018). Her framgår i alt 38 områder som reinen i større eller noen grad har brukt i denne perioden. Nasjonalt villreinområde er i høringsforslaget foreslått utvidet i åtte av disse områdene. Fylkesmennene kan vanskelig se hvilke kriterier som er lagt til grunn og mener at det er grunnlag for at flere områder som framgår av NVS sitt notat bør innlemmes i nasjonalt villreinområde. De fleste arealene er nært opp til kalvingsområdene og brukt av simler og kalver i vår-/sommerperioden

Innspill til de foreslåtte retningslinjene

Retningslinje § 2.4 – Veien over Imingfjell

Fylkesmennene slutter seg til alternativ A med vinterstengt vei fra bom ved Steinset i Tessungdalen til bom ved Sønstevatn i Uvdal. Samtidig vil vi ha vesentlig innvending til planen dersom alternativene B eller C blir valgt.

Fylkesmennene har i prosessene med regional plan - både i utarbeidelsen av gjeldende plan og nå i rulleringen - vært tydelige på at alternativer ut over permanent vinterstengt vei anses å være i strid med nasjonale interesser. Gjeldende regime med vinterstengt vei fra bom til bom har vært å forstå som i alternativ A. Vi minner også om at Fylkesmennene i prosessen med gjeldende plan - mot faglige råd - inngikk et kompromiss med kortere periode for vinterstenging enn fastsatt i tidligere Fylkesdelplan Hardangervidda Aust. Ytterligere tiltak som bidrar til å redusere villreinens tilgang til viktige vinterbeiteressurser på Lufsjåtangen, kan ikke aksepteres. Slike tiltak er også i strid med nasjonale føringer og forventninger til regional planlegging som nevnt innledningsvis.

Alternativ B legger opp til et tidsbegrenset prøveprosjekt med vinteråpen vei og et overvåkingsregime. Det er hverken faglig tilrådelig eller på sikt bærekraftig å ha en forvaltning basert på overvåking ved hjelp av radiomerkete dyr og/eller folk i felt. Merking av vilt med gps-sendere er primært relatert til forskning og er tidsbegrenset. Samtidig er vandringsmønsteret til villrein slik at flokker raskt forflytter seg over store avstander.

Erfaringer fra Rv 7 tilsier at et slikt stengeregime vanskelig kan fungere. Basert på kunnskapen om villreinens arealbruk på Hardangervidda om vinteren, vil veien over Imingfjell med tilsvarende vilkår som ved Rv 7 ventelig måtte holdes stengt i lengre perioder som følge av nærhet til villreinflokker. Et slikt regime vil gi stor uforutsigbarhet for trafikanter og ytterligere svekke villreinens mulighet til å utnytte viktige vinterbeiteressurser på Lufsjåtangen.

Det er godt dokumentert at det er en barriere for villreinen å krysse veier og derav vandre ut på Lufsjåtangen. Av NINA Rapport 1121 Veger og villrein framgår det at « ... modeller som omfatter alle villreinområder hvor det har vært samlet inn GPS-data (Setesdal Austhei, Setesdal Vesthei, **Hardangervidda**, Blefjell, Nordfjella, Rondane sør og nord, Knutshø og Snøhetta) var offentlig veg den mest dominerende antropogene faktoren i samtlige modeller (Panzacchi-Van Moorter 2015). Den negative effekten av offentlig veg var signifikant innenfor en radius på 10 kilometer under kalvinga og om sommeren og 15 kilometer om vinteren. Effektene av mindre og private veger var også signifikant negative i samtlige modeller.». Målet for planen må være å redusere barriereeffektene, ikke forverre situasjonen. Det bør derfor være naturlig også å utvikle en ikke legalisert praksis som i alternativ C.

Fylkesmennene viser også til utredningen om vinteråpen vei over Imingfjell fra Statens vegvesen (oktober 2018) der det entydig anbefales at veien ikke holdes vinteråpen.

Beite- og trekkområdet på Imingfjell er allerede sterkt påvirket av kraftutbyggingen av Sønstevatn. Det ble i 1961 gitt konsesjon for reguleringen av fallet og byggingen ble gjennomført i årene 1964-65. Dette har medført at flere trekkveier har blitt stengt. Samtidig med dette ble veien mellom Uvdal og Tinn bygd og flere hytter oppført og trekkmulighetene ytterligere forverret. Målet må være å unngå ytterligere forverring, eller helst gjennomføre tiltak for å bedre forholdene for villrein. Dette var også konklusjon og vurdering fra NINAs rapport om Lufsjåtangen og Dagalitangen til gjeldende plan.

Retningslinje § 2.9 - Gjerder i utmark

Gjerder og gjerdestolper har en barrierevirkende effekt på villrein. Alternativ A om gjerder i utmark åpner for en noe mer liberal praksis enn i gjeldende plan (alternativ B). Ev. nye gjerder vil komme i tillegg til eksisterende inngrep og infrastrukturer (stier/sleper og løyper).

Fylkesmennene vil derfor sterkt tilrå at gjeldende retningslinje (alternativ B) videreføres. Med det vil føringen fortsatt være i tråd med bestemmelsene for verneområdene på Hardangervidda.

Retningslinje § 3.1 - Turisthytter

Vi gir vår tilslutning til at høringsalternativ A legges til grunn for det videre planarbeidet:

- *Det skal ikke etableres nye turisthytter eller andre nye overnattingstilbud i nasjonalt villreinområde.*
- *Etablerte turisthytter kan moderniseres, men antall sengeplasser skal ikke økes. Nærmere rammer avklares i kommunene.*
- *Av hensyn til villrein kan en i særskilte tilfelle, i dialog med eier, vurdere periodevis stenging av hytter som inngår i tur- og løypenettet.*

Dersom en likevel ønsker å gå for alternativ B, «*etablerte turisthytter kan moderniseres og forsiktig utvides når dette er nødvendig for videre drift. Nærmere rammer for dette må avklares i kommunenes videre planlegging*», anbefaler vi at kulepunkt 1 og 3 i alternativ A blir videreført. Vi vil i tillegg spille inn et nytt kulepunkt om at det bør vurderes å kunne flytte ei turisthytte av villreinhensyn. Potensielt kan det oppstå situasjoner der det vil være ønskelig å styre allmenn ferdsel lenger unna villreinen.

Retningslinje § 3.3 - Stølsdaler

Retningslinjen § 3.3 om stølsdaler gir føringer om at kommunene kan åpne for en avgrenset utvikling av fritidsbebyggelse, spredt eller i små byggeområder i kommuneplanleggingen. Fylkesmennene mener at den regionale planen kun avklarer at områdene kan tåle en begrenset utbygging når det gjelder villreininteressene. Dette må i så fall komme bedre frem i retningslinjene. Vi er sterkt kritiske til at det gis en føring om potensielle fritidsboliger i en regional plan for villrein, der det går frem at det i stølsdalen i tillegg gir muligheter for noe stedstilpasset næring. Våre erfaringer fra arealforvaltningen generelt er at nærings- og fritidsboligbegrepet blir strukket langt ved søknader om tiltak, både for ordinære LNF-områder og LNF-spredt.

Viktige trekkområder for villrein

Tidligere kunne villreinen trekke fritt mellom ulike fjellområder. I dag er disse sammenhengende områdene splittet opp i mange mindre delområder. Dette har vært en gradvis prosess der veibygging, vassdragsreguleringer, hyttebygging osv. over tid har gitt stadig nye barrierer.

I gjeldende regional plan for Hardangervidda er utvekslingsområdene (trekkområdene) markert i samsvar med datasettet som ligger i naturbase (basert på med NVS notat 1/2009). De er vist som hensynssoner, i form av polygoner, i gjeldene plankart. I planforslaget som er lagt ut på høring er det hverken fastsatt retningslinjer eller vist konkrete avgrensinger i plankartet som sikrer villreinens trekkruer (årlige trekk, utveksling mellom villreinområder og historiske trekkveier). En visualisering i form av «piler», i tråd med SOSI-standarden, mener vi ikke gir en tilstrekkelig planavklaring og forutsigbarhet for forvaltningen. Det er også flere trekkområder som er utelatt. Å plansikre trekkområdene og sikre fremtidig utveksling anses som viktig for å sikre tilgangen på viktige funksjonsområder, samt for opprettholdelse av det genetiske mangfoldet i villreinstammene.

Fylkesmennene er kjent med at det pågår arbeid med oppdatering av kunnskapsgrunnlaget for villreinens trekkmønster. Vi anbefaler at det utarbeides polygoner for trekkområdene basert på den oppdaterte kunnskapen innarbeides i plankartet. Trekkområdene vil i flere tilfeller overlappes andre soner og der er derfor også behov for konkrete retningslinjer for ivaretagelse av dette hensynet. Trekkområdene bør derfor vises i plankartet som hensynssoner og det bør knyttes konkrete retningslinjer til sonen(e) Retningslinjene bør sikre følgende;

- Det skal ikke godkjennes byggetiltak som kan stenge av eller forverre dagens situasjon.

- Det skal så fremt det er mulig, ikke tillates aktivitet som fører til unødvendig forstyrelse når reinen trekker.
- Det skal ved planer om utviding, opprusting, omlegging eller endring av åpningstider mm. av eksisterende veganlegg, legges vekt på å bedre situasjonen for villreinens trekk gjennom tunnelløsninger, andre tekniske løsninger, merking, informasjon, brøyterrutiner og andre tiltak. Tiltak som kan forverre villreinens trekk tillates ikke.

Fylkesmennene har i høringsperioden vært i dialog med statens kartverk og KMD i forbindelse med visualiseringen av disse trekkområdene. Selv om det er på det rene at det er piler som riktig i tråd med SOSI-standarder så har vi også fått tilbakemeldinger om at det ikke er noe krav til at produktspesifikasjoner skal benyttes. I dette tilfelle vil vi derfor anbefale at det sees bort fra produktspesifikasjonene for å sikre at kartet gir den forutsigbarheten og leseligheten som hensynssonene gir.

Vi vil bemerke at dersom det ikke inntegnes og utarbeides retningslinjer for trekkområdene, forbeholder Fylkesmannen seg rett til å påklage eller fremme innsigelse til tiltak som vurderes å være i konflikt med områder med villreintrekk.

Fylkesmannen i Vestland sine innspill til konkrete område og sonegrenser i plankartet som berører kommunene i Vestland:

Sysendalen – Eidfjord kommune

Siste utvikling i Sysendalen er at Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) den 9. april 2019 vedtok nytt område for alpinanlegg og fritids- og turismeformål, Eidfjord Resort, i kommunedelplanen for Sysendalen. Dette får følger for regional plan for Hardangervidda.

Vedtaket medfører en reduksjon av nasjonalt villreinområde. Det går likevel frem av KMD sitt vedtak at området for villrein, som har betydning som leveområde for villrein, nå og i fremtiden helst ikke skal innskrenkes. KMD viser til at revisjon av regional plan for Hardangervidda må søke å finne nye areal som kan kompensere for de arealene som godkjent kommunedelplan avsetter til utbyggingsformål.

I tillegg stiller KMD krav om andre vurderinger og avbøtende tiltak for å ivareta villreinhensynet. KMD krever og forutsetter ytterligere vurderinger som avgrensning av toppunkt for alpinanlegget, styring av ferdsel til vidda og at det ikke blir planlagt for ytterligere alpinanlegg i Sysendalen. Utbygging av Eidfjord Resort er vurdert konkret og kan heller ikke tas til inntekt for lignende utbygging i strid med regional plan utenfor Sysendalen.

KMD viser til at regulering av Eidfjord Resort må innarbeide føringer som fremkommer av rapport om ferdselsregistreringer fra Norsk villreinsenter. Det samme vil gjelde for den regionale planen.

Vi ser det som vesentlig å følge opp intensjonene fra KMD i vedtaket av 9. april 2019, slik at balansen i resultatet som departementet har vektlagt i sin avgjørelse, ikke forrykkes. Det må også sikres at utbyggingen av alpinanlegg og eventuelle andre tiltak skjer med slike vurderinger og avgrensninger som KMD legger opp til i vedtaket sitt. Det er derfor viktig at ethvert tiltak i dette området vurderes ut fra kunnskapen om hvor viktig dette området er for villrein. Dette tilsier at området for villrein i regional plan ikke må innskjerpes i Sysendalen.

Valldalen – Odda kommune

Valldalen er til nå lite utbygd og kan etter vår mening ikke karakteriserast som en utpreget stølsdal. Valldalen er likevel under stadig utbyggingspress. Fylkesmannen har til nå gått imot ytterligere utbygging i Valldalen i plansammenheng, med støtte i regional plan. Vi er derfor bekymret for hvordan en endring av sonegrensene i Valldalen kan oppfattes av utbyggingsinteressene.

Vår bekymring blir forsterket av de mulighetene som ligger i retningslinjene i høringsutkastet om næring og fritidsbebyggelse. Vi viser ellers til at konsekvensutredningen er negativ til å endre Valldalen til stølsdal. Vi forstår derfor ikke at en regional plan for villrein, hvor konteksten i planarbeidet i hovedsak er villrein- og ikke næringsinteresser, kan forsvare denne arealbruksendringen. Utvidelse av stølsområde inn i Valldalen vil være svært uheldig, og bør ikke skje.

Reinsnosvatnet – Odda kommune

Deler av området ved Reinsnos fungerer i dag som en fjellbygd. Villreininteressene er ikke sterke her. Vi har derfor ikke særlige merknader til at høringsforslaget legger til rette for endring av arealzone ved Reinsnosvatnet. Vi vil likevel spille inn at elven Austdølo utgjør en markant barriere for eksisterende utbygginger. Det er lite hensiktsmessig å legge til rette for framtidig næring og boliger sør for elven og vannet. Vi anbefaler derfor at sonegrensene blir avgrenset til nord for vassdraget.

Vi har ikke vesentlige merknader til endring av sonegrenser i Austdalen, Løysningsdalen og Hildalen i Odda kommune eller Heng i Ullensvang herad.

Fylkesmannen i Oslo og Viken sine innspill til konkrete områder og sonegrenser i plankartet som berører kommunene i Buskerud:

I Buskerud er det i hovedsak foreslått å rette opp arealsoner som ikke er i tråd med gjeldende kommunale planer. Endringene omfatter Rennedalen, et mindre område ved Nystøl og en mindre endring ved alpinanlegget ved Dagali i Hol kommune.

Videre er det tatt med et mindre område på Vegglijfjell som Fjell og annen utmark for å få med hele villreinkorridoren mot Blefjell. Dette ser vi som positivt. For å kunne se området i sin helhet kunne det med fordel vært tatt med et større areal i planavgrensningen for å tydeliggjøre arealpresset som er opp mot trekkorridoren i dette området.

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark sine innspill til konkrete områder og sonegrenser i plankartet som berører kommunene i Telemark:

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark har med unntak av manglende hensynssoner for trekkveier, ingen vesentlige innvendinger til de foreslåtte soneendringene i Telemark fylke.

Med hilsen

Elisabet Rui (e.f.)
direktør i miljøavdelingen

Sigurd Lenes
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Kommunal- og moderniseringsdepartementet Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet og Villreinnemnda for Brattefjell-Vindeggen, Blefjell og Norefjell-Reinsjøfjell	Postboks 8112 Dep	0032	OSLO
Telemark fylkeskommune Norsk Villreinsenter Sør Fylkesmannen i Oslo og Viken Fylkesmannen i Vestland	Postboks 2844	3702	SKIEN
Miljødirektoratet Villreinnemnda for Setesdalsområdet	Postboks 5672 Sluppen	7485	TRONDHEIM
Vinje kommune	Vinjevegen 192	3890	VINJE
Tinn kommune	Postboks 14	3661	RJUKAN

Buskerud fylkeskommune
Postboks 3563
3007 DRAMMEN

Saksbehandler, innvalgstelefon
Geir Sørmoen, 32266650
Sigurd Lenes, 33 37 11 80
Christian Johan Alstad, 55 57 21 12

Høringsuttalelse til rullering av Regional plan for Hardangervidda 2019 - 2035

Fylkesmennene i Vestland, Vestfold og Telemark og Oslo og Viken har i arbeidet med høringen av planforslaget utarbeidet likelydende høringsuttalelser for alle tre embetene. Hardangervidda har den største villreinbestanden i Norge. De største utfordringene for villreinen er menneskelig påvirkning gjennom arealinngrep og ferdsel. Det er i forslag til regional plan foreslått flere tiltak for å ivareta hensynet til villreinen.

Det er også foreslått endringer som, etter våre faglige vurderinger, kan ha negativ effekt for villreinen på Hardangervidda. Fylkesmennene vil med denne høringsuttalelsen fremme vesentlig innvending til alternativene B og C i retningslinjen § 2.4 - Veien over Imingfjell. Videre vil vi sterkt anbefale at alternativ B i § 2.9 og alternativ A i § 3.1.

Bakgrunn

Fylkesmennene i Vestland, Vestfold og Telemark og Oslo og Viken viser til brev av 3. mai 2019 med forslag til Regional plan for Hardangervidda 2019 – 2035 til offentlig ettersyn.

Fylkeskommunene i Buskerud, Telemark og Hordaland vedtok i 2016 å rullere Regional plan for Hardangervidda. Planarbeidet berører arealer i Hol, Rollag, Nore og Uvdal, Tinn, Vinje, Odda, Ullensvang, Eidfjord og Ulvik kommuner. Forslag til rullert regional plan viderefører det meste av gjeldende plan, men forslaget innebærer også noen justeringer av arealsonene, noen endringer av retningslinjene og et fornyet handlingsprogram.

Fylkesmennene i Vestland, Vestfold og Telemark og Oslo og Viken har i arbeidet med høringen av planforslaget utarbeidet likelydende høringsuttalelser for alle tre embetene.

Fylkesmannens kommentarer

Villreinen på Hardangervidda er den største villreinbestanden vi forvalter i Norge. Bestanden er en av de siste livskraftige villreinbestandene av den opprinnelige ville fjellreinen i Europa. For å sikre villreinens leveområder og en bærekraftig samfunnsutvikling i fjellområdene med villrein, igangsatte daværende Miljøverndepartementet i 2007 et program for å utarbeide regionale planer. Hensikten med dette arbeidet var å utarbeide en helhetlig forvaltning av fjellområder som er spesielt viktige for villreinens fremtid i Norge. Regional plan for Hardangervidda ble igangsatt samme år og vedtatt 2011.

Det har siden vedtak av den regionale planen kommet to viktige føringer som viser viktigheten av å sikre villreinen på Hardangervidda. Det er i *Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet — Norsk handlingsplan for naturmangfold* vist til at fragmentering av beiteområder, økte forstyrrelser på grunn av arealinngrep og ferdsel i viktige trekkorridorer som en faktor som gjør det vanskelig for villreinen i flere viktige områder som Hardangervidda.

En av de viktigste faktorene for å kunne ta vare på villreinen, er å sikre leveområde av tilstrekkelig størrelse og kvalitet. En av de største utfordringene er bit for bit-utbygging, hvor hvert enkelt inngrep isolert sett ikke har stor negativ påvirkning, men hvor den samlede belastningen over tid blir stor. Viktige funksjonsområder som vinterbeiter, kalvingsområder og trekkveier er spesielt sårbare for inngrep.

Vi ser effekter av klimaendringer på fjelløkosystemet allerede i dag. Villreinens tilgang på mat blir også påvirket av klimavariasjoner. Mildere og fuktigere vinterklima kan føre til nedising og utilgjengeliggjøring av vinterbeite. Dette kan føre til nedsatt kondisjon og økt dødelighet, og øke villreinens behov for bruk av randområder der tilgangen er begrenset av menneskeskapt barrierer. Et eksempel på dette var vinteren 2018 da vinterbeitene på sentrale deler av Hardangervidda var vanskelige tilgjengelig som følge av nedising. I en lengre periode var store villreinflokker ute på tungen øst for fylkesveien over Imingfjell.

At arealendringer er den viktigste påvirkningsfaktoren for truet natur i Norge i dag er også trukket frem i de nye *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023, vedtatt ved kongelig resolusjon 14. mai 2019*. Regjeringen legger stor vekt på å ivareta truet natur, og at økosystemene sikres god tilstand. Det er videre vist til at større, sammenhengende natur- og friluftsområder i fjell og utmark og overordnet grønnstruktur er avhengig av en langsiktig sikring og forvaltning.

Om innlemming av nye arealer i villreinsonen:

Norsk Villreinsenter Sør (NVS) har framlagt nytt kunnskapsgrunnlag om villreinens arealbruk utenfor nasjonalt villreinområde i etterkant av leveområdekartleggingen i 2009 (Notat 7/2018). Her framgår i alt 38 områder som reinen i større eller noen grad har brukt i denne perioden. Nasjonalt villreinområde er i høringsforslaget foreslått utvidet i åtte av disse områdene. Fylkesmennene kan vanskelig se hvilke kriterier som er lagt til grunn og mener at det er grunnlag for at flere områder som framgår av NVS sitt notat bør innlemmes i nasjonalt villreinområde. De fleste arealene er nært opp til kalvingsområdene og brukt av simler og kalver i vår-/sommerperioden

Innspill til de foreslåtte retningslinjene

Retningslinje § 2.4 – Veien over Imingfjell

Fylkesmennene slutter seg til alternativ A med vinterstengt vei fra bom ved Steinset i Tessungdalen til bom ved Sønstevatn i Uvdal. Samtidig vil vi ha vesentlig innvending til planen dersom alternativene B eller C blir valgt.

Fylkesmennene har i prosessene med regional plan - både i utarbeidelsen av gjeldende plan og nå i rulleringen - vært tydelige på at alternativer ut over permanent vinterstengt vei anses å være i strid med nasjonale interesser. Gjeldende regime med vinterstengt vei fra bom til bom har vært å forstå som i alternativ A. Vi minner også om at Fylkesmennene i prosessen med gjeldende plan - mot faglige råd - inngikk et kompromiss med kortere periode for vinterstenging enn fastsatt i tidligere Fylkesdelplan Hardangervidda Aust. Ytterligere tiltak som bidrar til å redusere villreinsens tilgang til viktige vinterbeiteressurser på Lufsjåtangen, kan ikke aksepteres. Slike tiltak er også i strid med nasjonale føringer og forventninger til regional planlegging som nevnt innledningsvis.

Alternativ B legger opp til et tidsbegrenset prøveprosjekt med vinteråpen vei og et overvåkingsregime. Det er hverken faglig tilrådelig eller på sikt bærekraftig å ha en forvaltning basert på overvåking ved hjelp av radiomerkete dyr og/eller folk i felt. Merking av vilt med gps-sendere er primært relatert til forskning og er tidsbegrenset. Samtidig er vandringsmønsteret til villrein slik at flokker raskt forflytter seg over store avstander.

Erfaringer fra Rv 7 tilsier at et slikt stengeregime vanskelig kan fungere. Basert på kunnskapen om villreinsens arealbruk på Hardangervidda om vinteren, vil veien over Imingfjell med tilsvarende vilkår som ved Rv 7 ventelig måtte holdes stengt i lengre perioder som følge av nærhet til villreinflokker. Et slikt regime vil gi stor uforutsigbarhet for trafikanter og ytterligere svekke villreinsens mulighet til å utnytte viktige vinterbeiteressurser på Lufsjåtangen.

Det er godt dokumentert at det er en barriere for villreinen å krysse veier og derav vandre ut på Lufsjåtangen. Av NINA Rapport 1121 Veger og villrein framgår det at « ... *modeller som omfatter alle villreinområder hvor det har vært samlet inn GPS-data (Setesdal Austhei, Setesdal Vesthei, **Hardangervidda**, Blefjell, Nordfjella, Rondane sør og nord, Knutshø og Snøhetta) var offentlig veg den mest dominerende antropogene faktoren i samtlige modeller (Panzacchi-Van Moorter 2015). Den negative effekten av offentlig veg var signifikant innenfor en radius på 10 kilometer under kalvinga og om sommeren og 15 kilometer om vinteren. Effektene av mindre og private veger var også signifikant negative i samtlige modeller.*». Målet for planen må være å redusere barriereeffektene, ikke forverre situasjonen. Det bør derfor være naturlig også å utvikle en ikke legalisert praksis som i alternativ C.

Fylkesmennene viser også til utredningen om vinteråpen vei over Imingfjell fra Statens vegvesen (oktober 2018) der det entydig anbefales at veien ikke holdes vinteråpen.

Beite- og trekkområdet på Imingfjell er allerede sterkt påvirket av kraftutbyggingen av Sønstevatn. Det ble i 1961 gitt konsesjon for reguleringen av fallet og byggingen ble gjennomført i årene 1964-65. Dette har medført at flere trekkveier har blitt stengt. Samtidig med dette ble veien mellom Uvdal og Tinn bygd og flere hytter oppført og trekkmulighetene ytterligere forverret. Målet må være å unngå ytterligere forverring, eller helst gjennomføre tiltak for å bedre forholdene for villrein. Dette var også konklusjon og vurdering fra NINAs rapport om Lufsjåtangen og Dagalitangen til gjeldende plan.

Retningslinje § 2.9 – Gjerder i utmark

Gjerder og gjerdestolper har en barrierevirkende effekt på villrein. Alternativ A om gjerder i utmark åpner for en noe mer liberal praksis enn i gjeldende plan (alternativ B). Ev. nye gjerder vil komme i tillegg til eksisterende inngrep og infrastruktur (stier/sleper og løyper).

Fylkesmennene vil derfor sterkt tilrå at gjeldende retningslinje (alternativ B) videreføres. Med det vil føringen fortsatt være i tråd med bestemmelsene for verneområdene på Hardangervidda.

Retningslinje § 3.1 - Turisthytter

Vi gir vår tilslutning til at høringsalternativ A legges til grunn for det videre planarbeidet:

- *Det skal ikke etableres nye turisthytter eller andre nye overnattingstilbud i nasjonalt villreinområde.*
- *Etablerte turisthytter kan moderniseres, men antall sengeplasser skal ikke økes. Nærmere rammer avklares i kommunene.*
- *Av hensyn til villrein kan en i særskilte tilfelle, i dialog med eier, vurdere periodevis stenging av hytter som inngår i tur- og løypenettet.*

Dersom en likevel ønsker å gå for alternativ B, «*etablerte turisthytter kan moderniseres og forsiktig utvides når dette er nødvendig for videre drift. Nærmere rammer for dette må avklares i kommunenes videre planlegging*», anbefaler vi at kulepunkt 1 og 3 i alternativ A blir videreført. Vi vil i tillegg spille inn et nytt kulepunkt om at det bør vurderes å kunne flytte ei turisthytte av villreinhensyn. Potensielt kan det oppstå situasjoner der det vil være ønskelig å styre allmenn ferdsel lenger unna villreinen.

Retningslinje § 3.3 - Stølsdaler

Retningslinjen § 3.3 om stølsdaler gir føringer om at kommunene kan åpne for en avgrenset utvikling av fritidsbebyggelse, spredt eller i små byggeområder i kommuneplanleggingen. Fylkesmennene mener at den regionale planen kun avklarer at områdene kan tåle en begrenset utbygging når det gjelder villreininteressene. Dette må i så fall komme bedre frem i retningslinjene. Vi er sterkt kritiske til at det gis en føring om potensielle fritidsboliger i en regional plan for villrein, der det går frem at det i stølsdalen i tillegg gir muligheter for noe stedstilpasset næring. Våre erfaringer fra arealforvaltningen generelt er at nærings- og fritidsboligbegrepet blir strukket langt ved søknader om tiltak, både for ordinære LNF-områder og LNF-spredt.

Viktige trekkområder for villrein

Tidligere kunne villreinen trekke fritt mellom ulike fjellområder. I dag er disse sammenhengende områdene splittet opp i mange mindre delområder. Dette har vært en gradvis prosess der veibygging, vassdragsreguleringer, hyttebygging osv. over tid har gitt stadig nye barrierer.

I gjeldende regional plan for Hardangervidda er utvekslingsområdene (trekkområdene) markert i samsvar med datasettet som ligger i naturbase (basert på med NVS notat 1/2009). De er vist som hensynssoner, i form av polygoner, i gjeldene plankart. I planforslaget som er lagt ut på høring er det hverken fastsatt retningslinjer eller vist konkrete avgrensinger i plankartet som sikrer villreinens trekkruiter (årlige trekk, utveksling mellom villreinområder og historiske trekkveier). En visualisering i form av «piler», i tråd med SOSI-standarden, mener vi ikke gir en tilstrekkelig planavklaring og forutsigbarhet for forvaltningen. Det er også flere trekkområder som er utelatt. Å plansikre trekkområdene og sikre fremtidig utveksling anses som viktig for å sikre tilgangen på viktige funksjonsområder, samt for opprettholdelse av det genetiske mangfoldet i villreinstammene.

Fylkesmennene er kjent med at det pågår arbeid med oppdatering av kunnskapsgrunnlaget for villreinens trekkmønster. Vi anbefaler at det utarbeides polygoner for trekkområdene basert på den oppdaterte kunnskapen innarbeides i plankartet. Trekkområdene vil i flere tilfeller overlape andre soner og der er derfor også behov for konkrete retningslinjer for ivaretagelse av dette hensynet. Trekkområdene bør derfor vises i plankartet som hensynssoner og det bør knyttes konkrete retningslinjer til sonen(e) Retningslinjene bør sikre følgende;

- Det skal ikke godkjennes byggetiltak som kan stenge av eller forverre dagens situasjon
- Det skal så fremt det er mulig, ikke tillates aktivitet som fører til unødvendig forstyrrelse når reinen trekker.

- Det skal ved planer om utviding, opprusting, omlegging eller endring av åpningstider mm. av eksisterende veganlegg, legges vekt på å bedre situasjonen for villreinens trekk gjennom tunnelløsninger, andre tekniske løsninger, merking, informasjon, brøyterrutiner og andre tiltak. Tiltak som kan forverre villreinens trekk tillates ikke.

Fylkesmennene har i høringsperioden vært i dialog med statens kartverk og KMD i forbindelse med visualiseringen av disse trekkområdene. Selv om det er på det rene at det er piler som riktig i tråd med SOSI-standarden så har vi også fått tilbakemeldinger om at det ikke er noe krav til at produktspesifikasjoner skal benyttes. I dette tilfelle vil vi derfor anbefale at det sees bort fra produktspesifikasjonene for å sikre at kartet gir den forutsigbarheten og leseligheten som hensynssonene gir.

Vi vil bemerke at dersom det ikke inntegnes og utarbeides retningslinjer for trekkområdene, forbeholder Fylkesmannen seg rett til å påklage eller fremme innsigelse til tiltak som vurderes å være i konflikt med områder med villreintrekk.

Fylkesmannen i Vestland sine innspill til konkrete område og sonegrenser i plankartet som berører kommunene i Vestland:

Sysendalen – Eidfjord kommune

Siste utvikling i Sysendalen er at Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) den 9. april 2019 vedtok nytt område for alpinanlegg og fritids- og turismeformål, Eidfjord Resort, i kommunedelplanen for Sysendalen. Dette får følger for regional plan for Hardangervidda.

Vedtaket medfører en reduksjon av nasjonalt villreinområde. Det går likevel frem av KMD sitt vedtak at området for villrein, som har betydning som leveområde for villrein, nå og i fremtiden helst ikke skal innskrenkes. KMD viser til at revisjon av regional plan for Hardangervidda må søke å finne nye areal som kan kompensere for de arealene som godkjent kommunedelplan avsetter til utbyggingsformål.

I tillegg stiller KMD krav om andre vurderinger og avbøtende tiltak for å ivareta villreinhensynet. KMD krever og forutsetter ytterligere vurderinger som avgrensning av toppunkt for alpinanlegget, styring av ferdsel til vidda og at det ikke blir planlagt for ytterligere alpinanlegg i Sysendalen. Utbygging av Eidfjord Resort er vurdert konkret og kan heller ikke tas til inntekt for lignende utbygging i strid med regional plan utenfor Sysendalen.

KMD viser til at regulering av Eidfjord Resort må innarbeide føringer som fremkommer av rapport om ferdselsregistreringer fra Norsk villreinsenter. Det samme vil gjelde for den regionale planen.

Vi ser det som vesentlig å følge opp intensjonene fra KMD i vedtaket av 9. april 2019, slik at balansen i resultatet som departementet har vektlagt i sin avgjørelse, ikke forrykkes. Det må også sikres at utbyggingen av alpinanlegg og eventuelle andre tiltak skjer med slike vurderinger og avgrensninger som KMD legger opp til i vedtaket sitt. Det er derfor viktig at ethvert tiltak i dette området vurderes ut fra kunnskapen om hvor viktig dette området er for villrein. Dette tilsier at området for villrein i regional plan ikke må innskjerpes i Sysendalen.

Valldalen – Odda kommune

Valldalen er til nå lite utbygd og kan etter vår mening ikke karakteriserast som en utpreget stølsdal. Valldalen er likevel under stadig utbyggingspress. Fylkesmannen har til nå gått imot ytterligere utbygging i Valldalen i plansammenheng, med støtte i regional plan. Vi er derfor bekymret for hvordan en endring av sonegrensene i Valldalen kan oppfattes av utbyggingsinteressene.

Vår bekymring blir forsterket av de mulighetene som ligger i retningslinjene i høringsutkastet om næring og fritidsbebyggelse. Vi viser ellers til at konsekvensutredningen er negativ til å endre Valldalen til stølsdal. Vi forstår derfor ikke at en regional plan for villrein, hvor konteksten i planarbeidet i hovedsak er villrein- og ikke næringsinteresser, kan forsvare denne arealbruksendringen. Utvidelse av stølsområde inn i Valldalen vil være svært uheldig, og bør ikke skje.

Reinsnosvatnet – Odda kommune

Deler av området ved Reinsnos fungerer i dag som en fjellbygd. Villreininteressene er ikke sterke her. Vi har derfor ikke særlige merknader til at høringsforslaget legger til rette for endring av arealzone ved Reinsnosvatnet. Vi vil likevel spille inn at elven Austdølo utgjør en markant barriere for eksisterende utbygginger. Det er lite hensiktsmessig å legge til rette for framtidig næring og boliger sør for elven og vannet. Vi anbefaler derfor at sonegrensene blir avgrenset til nord for vassdraget.

Vi har ikke vesentlige merknader til endring av sonegrenser i Austdalen, Løysningsdalen og Hildalen i Odda kommune eller Heng i Ullensvang herad.

Fylkesmannen i Oslo og Viken sine innspill til konkrete områder og sonegrenser i plankartet som berører kommunene i Buskerud:

I Buskerud er det i hovedsak foreslått å rette opp arealsoner som ikke er i tråd med gjeldende kommunale planer. Endringene omfatter Rennedalen, et mindre område ved Nystøl og en mindre endring ved alpinanlegget ved Dagali i Hol kommune.

Videre er det tatt med et mindre område på Vegglijfjell som Fjell og annen utmark for å få med hele villreinkorridoren mot Blefjell. Dette ser vi som positivt. For å kunne se området i sin helhet kunne det med fordel vært tatt med et større areal i planavgrensningen for å tydeliggjøre arealpresset som er opp mot trekkorridoren i dette området.

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark sine innspill til konkrete områder og sonegrenser i plankartet som berører kommunene i Telemark:

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark har med unntak av manglende hensynssoner for trekkveier, ingen vesentlige innvendinger til de foreslåtte soneendringene i Telemark fylke.

Med hilsen

Gunhild Dalaker Tuseth (e.f.)
Avdelingsdirektør

Ellen Lien
seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Nore og Uvdal kommune	Sentrum 16	3630	RØDBERG
Fylkesmannen i Vestland	Statens hus, Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
Fylkesmannen i Vestfold og Telemark	Postboks 2076	3103	TØNSBERG
Rollag kommune		3626	ROLLAG
Villreinnemnda for	Sentrum 16	3630	RØDBERG
Hardangerviddaområdet			
Hol kommune	Ålmannvegen 8	3576	HOL